

Τίτλος Εργασίας: *"Μια δημιουργική ματιά στο έργο του Κωστή Παλαμά"*
Η περίπτωση του ποιήματος "Το καλοκαίρι"

Όνοματεπώνυμο εκπαιδευτικού: Σκανδάλου Ειρήνη

Μαθητές: Ακρίδα Στεφανία, Αμπλιανίτη Βασιλική, Ιωάννου Φίλιππος, Κάγιο Έρι,
Καλλιανέζου Εφραιμία, Καλλιανέζου Σπυριδούλα, Πατρινός Μιχάλης

Σχολείο: Δημοτικό Σχολείο Κεφαλόβρυσο Αιτωλικού

Διεύθυνση: Κεφαλόβρυσο Αιτωλικού

Τηλέφωνο: 2632022588

email: mail@dim-kefal.ait.sch.gr

Είδος εργασίας : Εργαστήρι δημιουργικής γραφής

Περίληψη

Στα πλαίσια της διοργάνωσης του ΚΠΕ Μεσολογγίου "Ακούσαμε της γης το μέγα καρδιοχτύπι" με την ομάδα μαθητών (εφτά μαθητές Ε' και ΣΤ' τάξης) επιλέξαμε να αναλύσουμε το ποίημα του Κωστή Παλαμά "Το καλοκαίρι". Μέσω από της δυνατότητες της δημιουργικής γραφής προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε και να κατανοήσουμε το έργο του Κωστή Παλαμά. Ξεκινήσαμε με ανάγνωση του ποιήματος και ανάλυση του. Προσπαθήσαμε να εντοπίσουμε τις αξίες που διαποτίζουν το έργο του Παλαμά και συγκεκριμένο το εν λόγω ποίημα. Αναγνωρίσαμε τη σημαντική θέση που καταλαμβάνουν οι περιβαλλοντικές αξίες, ιδέες και στάσεις όπως η υπευθυνότητα, η αγάπη για τη γη, η ενσυναίσθηση, η φιλεπεριβαλλοντική συμπεριφορά. Στη συνέχεια, συζητήσαμε τι συμβαίνει σήμερα και ποια προβλήματα αντιμετωπίζει το περιβάλλον. Μέσα από τη διαδικασία της μίμησης – παρωδίας οι μαθητές μετέφεραν το ποίημα στη σημερινή πραγματικότητα. Αφού συγκρίναμε τα δυο ποιήματα δημιουργήσαμε τα καλλιγράμματα τους. Τέλος τα δραματοποιήσαμε συνειδητοποιώντας πόσο διαφορετική είναι η εικόνα του περιβάλλοντος στις μέρες μας σε σχέση με την εποχή που ζούσε και έγραφε ποιήματα ο Παλαμάς.

Λέξεις κλειδιά: δημιουργική γραφή, καλλιγράμμα, δραματοποίηση, αξίες

Στόχοι εργασίας

Επιλέγοντας να συμμετέχουμε στη διοργάνωση " Ακούγοντας της γης το μέγα καρδιοχτύπι" αρχικός στόχος ήταν να έρθουμε σε επαφή με το έργο του Κωστή Παλάμα και τις περιβαλλοντικές αξίες που το διέπουν. Σε μια περίοδο που η οικολογική κρίση γίνεται φανερά αντιληπτή είναι καθήκον μας να επαναπροσδιορίσουμε τις περιβαλλοντικές αξίες που έχουμε ως ανθρώπινη οργανωμένη κοινωνία. Τα οικολογικά προβλήματα του πλανήτη μας καλούν να αναλάβουμε ενεργό δράση και να αναλάβουμε τα καθήκοντα μας απέναντι στη φύση. Στη διαμόρφωση αυτού του νέου ήθους μεταξύ ανθρώπων και περιβάλλοντος σημαντικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει η εκπαίδευση, το εκπαιδευτικό σύστημα, το εκπαιδευτικό προσωπικό, το ίδιο το σχολείο. Η αναγκαιότητα καλλιέργειας στάσεων, αξιών, συμπεριφορών προς το περιβάλλον, η συνεισφορά στην ανάπτυξη υπεύθυνου- συμμετοχικού στα κοινωνικά δρώμενα πολίτη, η καλλιέργεια ενσυναίσθησης απέναντι στα σύγχρονα προβλήματα, η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να τεθούν στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Σχετικά με το ποίημα " Το καλοκαίρι" και το διδακτικό σχεδιασμό του, τέθηκαν στόχοι σε επίπεδο γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων, ενεργοποίησης. Πιο αναλυτικά:

A) Σε επίπεδο γνώσεων

Να κατανοήσουν οι μαθητές τη σχέση ανθρώπου – φύσης. Οι μαθητές καλέστηκαν να εντοπίσουν στο ποίημα εικόνες που φανερώνουν τη άριστη σχέση ανθρώπου – φύσης. Επίσης καλέστηκαν να αναλύσουν το στίχο" Η φύσις όλη ω νέοι και γέροι σα μια μητέρα μας καρτερά"

B) Σε επίπεδο δεξιοτήτων

Αφού οι μαθητές αναγνώρισαν εικόνες που φανερώνουν τη σχέση ανθρώπου – φύσης τους ζητήθηκε να δημιουργήσουν ομαδικά ένα καλλίγραμμα του ποιήματος.

Γ) Σε επίπεδο στάσεων

Στόχος σε επίπεδο στάσεων ήταν η ανάπτυξη φιλεπιβαλλοντικής στάσης. Μέσα από τη διαδικασία μίμηση παρωδίας του ποιήματος ζητήθηκε από τους μαθητές να μεταφέρουν το ποίημα στη σύγχρονη πραγματικότητα.

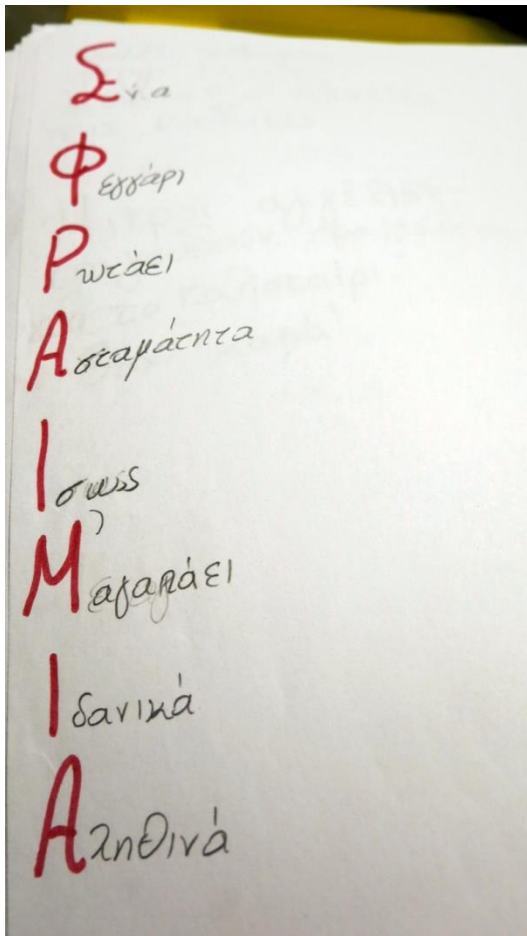
Δ) Σε επίπεδο ενεργοποίησης

Στόχος σε επίπεδος ενεργοποίησης τέθηκε η ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας και η ευαισθητοποίηση πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Ζητήθηκε από τους μαθητές να δραματοποιήσουν τόσο το ποίημα του Παλαμά τόσο το ποίημα που προέκυψε από τους

μαθητές και το αποτέλεσμα της δραματοποίησης να παρουσιαστεί στο σύνολο της σχολικής κοινότητας.

Αρχικό στάδιο

Θέλοντας να χρησιμοποιηθεί η δημιουργική γραφή ως βασικός τρόπος προσέγγισης και ανάλυσης του ποιήματος πριν δοθεί στους μαθητές το ποίημα που θα αναλύαμε προσπαθήσαμε να έρθουμε σε επαφή με το πεδίο της δημιουργικής γραφής. Ζητήθηκε από τους μαθητές να γράψουν κάθετα σε ένα λευκό χαρτί το όνομά τους και στη συνέχεια να γράψουν λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό με το κάθε γράμμα του ονόματός τους προσπαθώντας να σχετίζονται η μια με την άλλη όσο μπορούν. Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε με την ακροστιχίδα του ονόματός τους στο κάθε παιδί μια πρόταση ή ένα ποίημα. Αυτή η εργασία στάθηκε και σαν αφορμή να γνωριστεί καλύτερα η ομάδα που θα δούλευε το ποίημα του Παλαμά. Στη συνέχεια τα παιδιά διάβασαν δυνατά τις ακροστιχίδες τους. Τα αποτελέσματα των εργασιών ήταν τα εξής:

Μ _{ετα}
Ι _{σως}
Χ _{ρειαστείς}
Α _{γάπη}
Λ _{άθος}
Η
Σ _{ωστό;}

Φ _{εσθήκη}
Ι _{σων}
Λ _{ήμνη}
Ι _{σως}
Π _{αίρνε}
Π _{ερλοσόζεση}
Ο _{μορφλή}
Σ _{ωστό;}

Ε_{va}
Ρ_{οδ}
Τ_{οδ} Σανικό

ε_{εν}
ι_{επα}
ε_{πα}
φ_{επα}
Α_{επα}
Ν_{επα}
Ι_{επα}
Α_{επα}

Β ούρα
Α σπρά
Ζ αχλανεφθηα
Ι θανικό
Λ ευζερα
Ι θανία
Κ αι
Η ηλιοδουσα

Π Ανδριπες
Υ οσερα
Ρ ιάρια
Ι ους
Δ υο
Ο ουρανοι
Υ ηερασισηκων
Λ αιδος
Α ηκαλις

Η επαφή με το ποίημα του Κ. Παλαμά “Το καλοκαίρι”

Τὸ καλοκαίρι

Ὁ κόσμος λάμπει
σὰν ἓνα ἀστέρι,
βουνὰ καὶ κάμποι,
δένδρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς προβάλει
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

Φωνοῦλες γέλια
φέρνει τ' ἀγέρι
μέσ' ἀπ' τ' ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιὰ ἀγγελούδια
ψέλνουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾷ ἓνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη,
κι ἡ γῆ φορᾷ,
σὰν μιὰ πορφύρα.
Ζωῆς πλημμύρα
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

Ἡ φύσις πέρα

ὦ νέοι καὶ γέροι,
σὰ μιὰ μητέρα
μᾶς καρτερᾶ.
Ἡ φύσις ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά!

Αρχικά δόθηκε στους μαθητές το ποίημα "Το καλοκαίρι" και τους ζητήθηκε να διαβάσουν σιωπηλώς. Στη συνέχεια, επιχειρήθηκαν διάφορες τεχνικές ανάγνωσης με στόχο την αισθητική απόλαυση των κειμένων, τη κινητοποίηση της σκέψης και φαντασίας των μαθητών και τη δημιουργία κινήτρων για την προσωπική έκφραση των μαθητών. Έτσι το ποίημα αναγνώστηκε ποικιλοτρόπως. Παραδείγματος χάρη αργά, γρήγορα, λυπητερά, τραγουδιστά, ομαδικά, επανάληψη της φωνής και τους ύφους του προηγούμενου. Με αυτό τον τρόπο βιωματικά προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε το ποίημα και να έρθουμε σε μια πρώτη επαφή με τον ποιητή Κωστή Παλαμά.

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τους μαθητές να εντοπίσουν τις βασικές έννοιες τις οποίες διαπραγματεύεται το ποίημα. Αφού αναγνωρίσαμε τη σχέση ανθρώπου – φύσης ως βασική έννοια τα παιδιά καλέστηκαν να εντοπίσουν εικόνες που φανερώνουν τη σχέση αυτή. Εντοπίστηκαν οι εξής φράσεις: “ο κόσμος λάμπει σαν ένα αστέρι..”, “η γη φορά σα μια πορφύρα ζωής πλημμύρα”, “η φύσις πέρα ώ νέοι και γέροι σα μια μητέρα μας καρτερά. Η φύσις όλη σα περιβόλι..”. Στη συνέχεια ζητήθηκε να σκεφτούν τι μπορεί να σημαίνει ο στίχος “ η φύσις πέρα ώ νέοι και γέροι σα μια μητέρα μας καρτερά. Η φύσις όλη σα περιβόλι..” Εδώ, στο συγκεκριμένο στίχο, οι μαθητές αναγνώρισαν την σημαντικότητα της επίδρασης του ανθρώπου στο περιβάλλον. Με την αρνητική στάση του μπορεί να προκαλέσει μόλυνση

του περιβάλλοντος και να το οδηγήσει σε ανεπανόρθωτες βλάβες, Αναφερθήκαμε συγκεκριμένα στο πρόβλημα της τρύπας του όζοντος, των σκουπιδιών, των εργοστασιακών ρύπων, της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Αντιθέτως, η θετική στάση μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και σε επίπεδο αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως ανακύκλωση, αποφυγή αυτοκινήτων, χρήση ποδηλάτων

Στη συνέχεια ζητήθηκε από τα παιδιά ομαδικά να δημιουργήσουν ένα καλλιγράμα του ποιήματος. Το αποτέλεσμα της ομαδικής εργασίας ήταν το εξής:

Στο επόμενο στάδιο έχοντας θέσει ως στόχο την καλλιέργεια περιβαλλοντικής στάσης ζητήθηκε από τα παιδιά να εκφράσουν τις σκέψεις τους σχετικά με το αν ο Κωστής Παλαμάς θα μπορούσε να γράψει το ίδιο ποίημα στη σημερινή εποχή . Αν μπορούσε τι ήταν αυτό που θα άλλαζε και αν δε μπορούσε τι είναι αυτό που θα τον εμπόδιζε. Οι περισσότερες απαντήσεις αναφέρονταν στη μη ικανότητα συγγραφής του ίδιου ποιήματος λόγω των έντονων περιβαλλοντικών προβλημάτων που επικρατούν στην εποχή μας και οδηγούν στη διατάραξη της σχέσης ανθρώπου – φύσης που τόσο όμορφα και ρομαντικά περιγράφει ο ποιητής στο εν λόγω ποίημα. Έτσι στη συνέχεια ζητήθηκε από τους μαθητές να μιμηθούν ομαδικά το ποίημα του Παλαμά και προσπαθήσουν να το μεταφέρουν στη σύγχρονη πραγματικότητα. Το αποτέλεσμα της ποιήματος ήταν το εξής:

Η ΦΥΣΗ ΟΛΗ ΕΝΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙ

Ο κόσμος τρομάζει
Μα δεν ωριμάζει
Βουνά και κάμποι
Δέντρα νερά
Πενθούνε πάλι
Καθώς προβάλλει
Το σκοτάδι
ΔΙΟΛΟΥ ΧΑΡΑ

Κραυγές τρομαγμένες
Ουρλιάζουν τα παιδιά
Μέσα από τα σκουπίδια
Τα πολλά.
Πουλιά τραυματισμένα
Και τρομαγμένα
Κλαίνε στο δάσος
ΔΙΟΛΟΥ ΧΑΡΑ!

Την ώρα τούτη
Πενθούνε ζωάκια
Μέσα στα δάση
Τα ξερά
Που τα καίει
Η φωτιά
Και στου ανθρώπου την καρδιά
ΔΙΟΛΟΥ ΧΑΡΑ!

Γιατί η φύσις
Ω νέοι και γέροι
Σαν μια μητέρα
Να μας καρτερά ;
Η φύσις όλη
Ένα εργοστάσι
Νέφος πλημμύρα
Σκουπίδια πλαστικά
ΔΙΟΛΟΥ ΧΑΡΑ!

Στη συνέχεια, αφού προβήκαμε σε ανάγνωση και ανάλυση του ποιήματος, οι μαθητές δημιούργησαν καλλίγραμμα του ποιήματος. Το αποτέλεσμα της εργασίας δείχνει ένα εργοστάσιο σε αντίθεση με το καλλίγραμμα του ποιήματος του Παλαμά που δείχνει την υδρόγειο σφαίρα πάνω σε ένα αερόστατο. Έπειτα, συζητήσαμε διεξοδικώς τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αναφέρονται στο ποίημα που δημιούργησαν οι μαθητές καθώς και τη διατάραξη της σχέσης ανθρώπου – φύσης. Ακόμα, αναφερθήκαμε το πώς προέκυψε τον εν λόγω αντίθετο αποτέλεσμα στα καλλιγράμματα.

Τέλος, τέθηκε σαν βασικός στόχος η ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας και η ευαισθητοποίηση πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Ζητήθηκε από τους μαθητές να δραματοποιήσουν τόσο το ποίημα του Παλαμά τόσο το ποίημα που προέκυψε από τους ίδιους και το αποτέλεσμα της δραματοποίησης να παρουσιαστεί στο σύνολο της σχολικής κοινότητας. Στην ουσία οι μαθητές μέσα από το έναυσμα μελαγχολικής μουσικής και με μαύρα υφάσματα δραματοποίησαν το ποίημα που οι ίδιοι δημιούργησαν θέλοντας να δείξουν τα συναισθήματα που δημιουργούνται στους ανθρώπους όταν το περιβάλλον στο οποίο ζουν μολύνεται διαρκώς. Τότε μόνο μια ελπίδα μένει η αφύπνιση και η ενεργοποίηση των ανθρώπων πάνω στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Έτσι στο δεύτερο μέρος της δραματοποίησης του ποιήματος του Παλαμά οι μαθητές τραγούδησαν το ποίημα και με πολύχρωμα υφάσματα συνεπήραν τα προβλήματα του προηγούμενου ποιήματος θέλοντας να δώσουν ένα μήνυμα ελπίδας και σωτηρίας του πλανήτη.

Συμπεράσματα

Στη σύγχρονη εποχή βασικός στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος οφείλει να η καλλιέργεια περιβαλλοντικών ιδεών, στάσεων, αξιών και η δημιουργία παγκόσμιων υπεύθυνων συμμετοχικών πολιτών. Αξίες όπως η ενσυναίσθηση, η αγάπη για το περιβάλλον, η αυτοπειθαρχία, η δέσμευση, η φιλεπεριβαλλοντική στάση, η προσπάθεια για τη δημιουργία ενός ισορροπημένου παγκόσμιου οικοσυστήματος, η αντίθεση στην υπερκατανάλωση, η ισότητα, η ελευθερία. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να αναλάβουν ενεργό δράση, να παρέμβουν και να εμπλακούν. Όχι να επιβάλλουν και να κατευθύνουν ούτε να μεταδώσουν τη μια αλήθεια. Αλλά να προκαλούν στους μαθητές τους προβληματισμούς και να κινητοποιούν τον πνευματικό τους κόσμο (Glaserfeld,1995)